

Sygn. akt III U 296/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 stycznia 2019 r.

Sąd Okręgowy w Łomży III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący : SSO Jolanta Pardo

Protokolant : st. sekr. sąd. Małgorzata Olszewska

po rozpoznaniu 15 stycznia 2019 r. w Ł. na rozprawie

sprawy J. Ł.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.

o wysokość kapitału początkowego, wysokość emerytury i emeryturę z rekompensatą

na skutek odwołań J. Ł.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B.

z (...) Nr (...) -2004, z (...)r. Nr (...) (dotyczącej przyznania i wysokości emerytury) i z (...)r. Nr (...) (dotyczącej emerytury z rekompensatą)

1. zmienia zaskarżoną decyzję z (...) Nr (...) -2004 i wysokość kapitału początkowego J. Ł. ustala na 90.929,63 (dziewięćdziesiąt tysięcy dziewięćset dwadzieścia dziewięć i 63/100) złotych po przyjęciu wskaźnika wysokości kapitału początkowego 83,06%;

2. zmienia zaskarżoną decyzję z (...)r. Nr (...) (dotyczącą przyznania i wysokości emerytury) i wysokość emerytury J. Ł. ustala na 1.572,14 (jeden tysiąc pięćset siedemdziesiąt dwa i 14/100) złotych po przyjęciu zwaloryzowanego kapitału początkowego 343.355,06 złotych i powiększa ją o 82,16 złotych z tytułu opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników określając łączną wysokość świadczenia na 1.654,30 złotych (bez rekompensaty);

3. zmienia zaskarżoną decyzję z (...)r. Nr (...) (dotyczącą emerytury z rekompensatą) i przyznaje J. Ł. prawo do emerytury z rekompensatą;

4. nie stwierdza odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji o ustaleniu wysokości świadczenia.

Sygn. akt III U 296/18

UZASADNIENIE

Decyzją z (...)r. (...) -2004 ZUS obliczył wysokość kapitału początkowego J. Ł. na 85.134,06 zł. Do ustalenia kapitału przyjęto 16 lat, 8 miesięcy i 29 dni okresów składkowych. Nie uwzględniono okresu od 22.11.1977 r. do 30.04.1979 r. wobec braku dostatecznych dowodów potwierdzających zatrudnienie i od 01.07.1988 r. do 31.12.1988 r. z uwagi na korzystanie w tym czasie z urlopu bezpłatnego.

Decyzją z (...)r., znak: (...), na podstawie ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1383 dalej jako ustawa o e.r.f.u.s.). ZUS ustalił wysokość emerytury J. Ł. od (...) r., tj. od osiągnięcia wieku. Obliczając świadczenie na podstawie art. 26 ustawy o e.r.f.u.s. wyliczono je przyjmując kwotę zwaloryzowanego kapitału początkowego w wysokości 321.470,71 zł. Emerytura wyniosła 1471,94 zł. Uwzględniono też zwiększenie z tytułu opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników 82,16 zł. Łącznie świadczenie ustalono na 1554,10 zł.

Decyzją z (...) r. organ rentowy odmówił J. Ł. prawa do emerytury z rekompensatą argumentując, że wnioskodawca nie udowodnił 15 lat pracy w warunkach szczególnych.

Odwołanie od tych decyzji wniósł J. Ł., zaskarżając je w całości i wnosząc o doliczenie do wysokości kapitału początkowego i emerytury okresu zatrudnienia w Gminnej Spółdzielni (...) w P. w latach 1977-1979. Nie zgodził się też z odmową uwzględnienia jego pracy w warunkach szczególnych.

W odpowiedzi na wniesione odwołania Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł o ich oddalenie. Wskazał, że nie uwzględnił okresu zatrudnienia od 01.07.1988 r. do 31.12.1988 r. z uwagi na korzystanie w tym czasie z urlopu bezpłatnego oraz okresu od 22.11.1977 r. do 30.04.1979 r., gdyż zaświadczenie o zatrudnieniu z 18.06.2004 r. zostało wystawione przez osobę nieuprawnioną. Odnosząc się do kwestii rekompensaty, ZUS podtrzymał stanowisko zawarte w zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy ustalił i zważył co następuje:

J. Ł. urodził się (...) W kwietniu 2018 r. wniósł o przyznanie mu prawa do emerytury.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z (...)r. ustalił wartość kapitału początkowego J. Ł. na 85.134,06 zł. Do ustalenia kapitału przyjęto 16 lat, 8 miesięcy i 29 dni okresów składkowych. Nie uwzględniono okresu od 22.11.1977 r. do 30.04.1979 r. wobec braku dostatecznych dowodów potwierdzających zatrudnienie i od 01.07.1988 r. do 31.12.1988 r. z uwagi na korzystanie w tym czasie z urlopu bezpłatnego.

Decyzją z (...) r., znak: (...), na podstawie ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1383 dalej jako ustawa o e.r.f.u.s.). ZUS ustalił wysokość emerytury J. Ł. od (...) r., tj. od osiągnięcia wieku. Obliczając świadczenie na podstawie art. 26 ustawy o e.r.f.u.s. wyliczono je przyjmując kwotę zwaloryzowanego kapitału początkowego w wysokości 321.470,71 zł. Emerytura wyniosła 1471,94 zł. Uwzględniono też zwiększenie z tytułu opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników 82,16 zł. Łącznie świadczenie ustalono na 1554,10 zł.

Decyzją z (...) r. organ rentowy odmówił J. Ł. prawa do emerytury z rekompensatą argumentując, że zainteresowany nie udowodnił 15 lat pracy w warunkach szczególnych.

Zgodnie z art. 173 ust. 1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2018 r., poz. 1270, t.j.), zwanej dalej ustawą o e.r.f.u.s., kapitał początkowy ustala się dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., którzy przed dniem wejścia w życie ustawy opłacali składki na ubezpieczenie społeczne lub za których składki opłacali płatnicy składek.

Zasady ustalania kapitału początkowego określa art. 174 ustawy o e.r.f.u.s. Kapitał początkowy ustala się na zasadach określonych w art. 53, z uwzględnieniem ust. 2-12 (ust. 1). Przy ustalaniu kapitału początkowego przyjmuje się przebyte przed dniem wejścia w życie ustawy: okresy składkowe, o których mowa w art. 6; okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7 pkt 5; okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7 pkt 1-4 i 6-12, w wymiarze nie większym niż określony w art. 5 ust. 2 (ust. 2). Podstawę wymiaru kapitału początkowego ustala się na zasadach określonych w art. 15, 16, 17 ust. 1 i 3 oraz art. 18, z tym że okres kolejnych 10 lata kalendarzowych ustala się z okresu przed dniem 1 stycznia 1999 r. (ust. 3), czyli do dnia 31 grudnia 1998 r.

Odesłanie z art. 174 ust. 3 do wymienionych w nim przepisów oznacza, że zasady ustalania podstawy wymiaru kapitału początkowego są takie same, jak zasady ustalania podstawy wymiaru emerytur i rent.

Ogólne zasady ustalania tej podstawy uregulowane są w art. 15 ust. 1 ustawy o e.r.f.u.s., zgodnie z którym podstawę wymiaru emerytury i renty stanowi ustalona w sposób określony w ust. 4 i 5 przeciętna podstawa wymiaru składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe lub na ubezpieczenie społeczne na podstawie przepisów prawa polskiego w okresie kolejnych 10 lat kalendarzowych, wybranych przez zainteresowanego z ostatnich 20 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zgłoszono wniosek o emeryturę lub rentę, z uwzględnieniem ust. 6 i art. 176. Ust. 4 tego artykułu mówi, że w celu ustalenia podstawy wymiaru emerytury lub renty:

1) oblicza się sumę kwot podstaw wymiaru składek i kwot, o których mowa w ust. 3, w okresie każdego roku z wybranych przez zainteresowanego lat kalendarzowych;

2) oblicza się stosunek każdej z tych sum kwot do rocznej kwoty przeciętnego wynagrodzenia ogłoszonej za dany rok kalendarzowy, wyrażając go w procentach, z zaokrągleniem do setnych części procentu;

3) oblicza się średnią arytmetyczną tych procentów, która, z zastrzeżeniem ust. 5, stanowi wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury lub renty, oraz

4) mnoży się przez ten wskaźnik kwotę bazową, o której mowa w art. 19.

Natomiast według ust. 5 tego artykułu, wskaźnik wysokości podstawy wymiaru nie może być wyższy niż 250%.

Zgodnie zaś z art. 15 ust. 2a ustawy o e.r.f.u.s., jeżeli nie można ustalić podstawy wymiaru składek w okresie pozostawania w stosunku pracy wskazanym do ustalenia podstawy wymiaru emerytury i renty, za podstawę wymiaru składek przyjmuje się kwotę obowiązującego w tym okresie minimalnego wynagrodzenia pracowników, proporcjonalnie do okresu podlegania ubezpieczeniu i wymiaru czasu pracy. Z art. 25 ust 1 ustawy o e.r.f.u.s. wynika, że podstawę obliczenia emerytury, o której mowa w art. 24, stanowi kwota składek na ubezpieczenie emerytalne, z uwzględnieniem waloryzacji składek zewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury, zwaloryzowanego kapitału początkowego określonego w art. 173-175 oraz kwot środków zewidencjonowanych na subkoncie, o którym mowa w art. 40a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, z zastrzeżeniem ust. 1a i 1b oraz art. 185. Według art. 26 ust. 1 ustawy o e.r.f.u.s. emerytura stanowi równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy obliczenia ustalonej w sposób określony w art. 25 przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę danego ubezpieczonego, z uwzględnieniem ust. 5 i art. 183.

W przedmiotowej sprawie odwołujący się kwestionował brak uwzględnienia w wysokości kapitału początkowego i emerytury okresu zatrudnienia w Gminnej Spółdzielni (...) w P. od 22.11.1977 r. do 30.04.1979 r. W postępowaniu przed Sądem okres ten został udowodniony za pomocą źródłowej dokumentacji pracowniczej – oryginałów akt osobowych. Wynika z nich, że 22 listopada 1977 r. J. Ł. został zatrudniony w Gminnej Spółdzielni (...) w P. w pełnym wymiarze czasu pracy na czas nieokreślony jako piekarz. Z angażu wynika, że pracował jako piekarz piecowy. W pierwszym okresie jego wynagrodzenie wynosiło 14,50 zł.za godzinę plus dodatek nocny i dodatek szkodliwy, ale też deputat i premia regulaminowa. Od czerwca 1978 r. otrzymał 5% dodatku stażowego, a od stycznia stawkę godzinową podniesiono do 15 zł. za godzinę. W kwietniu 1979 r. Gminna Spółdzielnia (...) w S. zwróciła się o wyrażenie zgody na przejście J. Ł. do niej w drodze porozumienia zakładów pracy i proces ten sfinalizowano. Z dniem 01.05.1979 r. J. Ł. rozpoczął pracę w Gminnej Spółdzielni (...) w S.. Otrzymał świadectwo pracy z tytułu zatrudnienia w Gminnej Spółdzielni (...) w P. od 22.11.1977 do 30.04.1979 r. w pełnym wymiarze czasu pracy jako piekarz piecowy. Świadectwo wystawiono 30.04.1979 r. (dowód akta osobowe).

W postępowaniu sądowym zgromadzono też dokumentację pracowniczą z tytułu zatrudnienia w Gminnych Spółdzielniach (...) w S. i R..

Sąd Okręgowy dostrzegając potrzebę wykorzystania w sprawie wiadomości specjalnych, dopuścił dowód z opinii biegłego z zakresu księgowości celem ustalenia wysokości kapitału początkowego i emerytury J. Ł. z uwzględnieniem zgromadzonego materiału dowodowego .

Biegła w opinii (k. 57-73 akt) przyjęła w obliczeniach wynagrodzenia za sporny okres zatrudnienia w GS SCh w P.:

1. płacę zasadniczą 14,50 zł. za godzinę do 31.12.1978 r. i 15 zł za godzinę w kolejnych miesiącach;
2. Dodatek nocny 0,25 zł. za godzinę;
3. Dodatek stażowy od 01.05.1978 r. – 5% wynagrodzenia zasadniczego
4. Dodatek szkodliwy – 0,75%
5. Deputat 8 zł na dzień i nie więcej niż 200 zł. na miesiąc , a od 01.05.1978 r. – 200 zł. na miesiąc.

Przyjęła, że czas pracy wynosił 8 godzin na dobę, w sobotę 6 godzin na dobę i nie mógł przekraczać 46 godzin na tydzień.

Z uwagi na brak możliwości określenia ile czasu odwołujący się pracował w porze nocnej, biegła ustaliła wysokość kapitału początkowego i emerytury odwołującego się w dwóch wariantach:

WARIANT I – nie uwzględniono dodatku za pracę w nocy;

WARIANT II – uwzględniono dodatek za pracę w nocy i przyjęto, że odwołujący się wykonywał pracę w porze nocnej w czasie równym 1/3/ normatywnego czasu pracy (praca zmianowa)

Według wariantu I kapitał początkowy biegła obliczyła na 90.929,63 zł. ustalając wskaźnik kapitału początkowego na 83,06% z lat 1978-1987, a według wariantu II na 90.954,71 zł. ustalając wskaźnik kapitału początkowego na 83,10% z lat 1978-1987. Do obliczenia kapitału początkowego uwzględniła okres zatrudnienia w Gminnej Spółdzielni (...) w P. od 22.11.1977 r. do 30.04.1979 r. W rezultacie przyjęto do obliczeń 218 miesięcy okresów składkowych.

Emerytura odwołującego w konsekwencji została obliczona:

- według wariantu I na 1.572,14 zł. (ze zwiększeniem z tytułu opłacania składek w KRUS 1.654,30 zł.) po przyjęciu zwaloryzowanego kapitału początkowego 343.355,06 zł. a według wariantu II na 1.572,57 zł. (ze zwiększeniem z tytułu opłacania składek w KRUS 1.654,73 zł.) po przyjęciu zwaloryzowanego kapitału początkowego 343.449,77 zł.

Do obliczeń biegłej żadna ze stron nie zgłosiła zastrzeżeń.

W ocenie Sądu Okręgowego należało podzielić wnioski opinii. Biegła w sposób prawidłowy przeanalizowała dane zawarte w dokumentacji pracowniczej, legitymacji i innych dokumentach a założenia przez nią przyjęte zasługują na aprobatę. W jasny sposób, przy uwzględnieniu właściwych przepisów, zaprezentowała również wnioski końcowe. Przedmiotowa opinia jest obiektywna, wyczerpująca i profesjonalna.

Zdaniem Sądu Okręgowego wysokość emerytury odwołującego się należało obliczyć według założeń wariantu I. Brak jest bowiem dowodów potwierdzających, że odwołujący się przez cały okres zatrudnienia w Gminnej Spółdzielni (...) w P. pracował co trzecią zmianę w porze nocnej. Korzystał bowiem np. z urlopów wypoczynkowych, a ponadto Sąd nie dysponuje wiedzą odnoszącą się do grafiku zmian w spółdzielni. Grafiki ten przecież często dostosowywany jest do możliwości pracowników, którzy też nierzadko zamieniają się zmianami. Jak wyjaśniał odwołujący się w R. pracował na dwie zmiany. Nie ma żadnych dokumentów czy innych dowodów potwierdzających założenie przyjęte przez biegłą w wariantcie II. Przy ustalaniu wartości kapitału początkowego, a następnie wysokości emerytury, możliwe jest uwzględnienie tylko takiego wynagrodzenia uzyskiwanego przez ubezpieczonego w poszczególnych latach, które zostanie wykazane w sposób pewny i konkretny. Z utrwalonego orzecznictwa sądowego wynika jednoznacznie, że

muszą zostać ustalone rzeczywiste zarobki danej osoby i wysokość wynagrodzenia nie może budzić wątpliwości. Możliwość przeliczenia emerytury uzależniona jest od tego, czy dane służące temu są pewne i jednoznaczne. W sprawie, w której przedmiotem jest prawo do świadczenia emerytalnego lub wysokość tego świadczenia wymaga się bowiem dowodów niebudzących wątpliwości, spójnych oraz precyzyjnych - potwierdzających czy uprawdopodobniających w stopniu graniczącym z pewnością nie tylko fakt zatrudnienia, ale i pozostałe okoliczności związane ze świadczeniem pracy i wysokością uzyskiwanego wynagrodzenia (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 4 grudnia 2012 r., III AUa 528/12).

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy na zasadzie art. 477⁽¹⁴⁾ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję z (...)r. i ustalił wysokość kapitału początkowego J. Ł. na 90.929,63 zł. po przyjęciu wskaźnika 83,06%. W punkcie 2 wyroku zmieniono decyzję z (...) r. (dotyczącą przyznania i wysokości emerytury) i wysokość emerytury odwołującego się ustalono na 1.572,14 zł. plus zwiększenie z tytułu opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników – 82,16 zł. (łącznie 1.654,30 zł. bez rekompensaty) po przyjęciu zwaloryzowanego kapitału początkowego – 343.355,06 zł.

Odnosząc się do odwołania od decyzji z (...) r. dotyczącej odmowy przyznania emerytury z rekompensatą Sąd Okręgowy uznał je za zasadne w okolicznościach sprawy. Podstawą rozstrzygnięcia były następujące ustalenia:

Po ukończeniu nauki zawodu piekarza w Gminnej Spółdzielni (...) w S. J. Ł. został zatrudniony w tej spółdzielni na stanowisku piekarza piecowego od 07.05.1973 r. umową zawartą na czas próbny dwutygodniowy a po jego zakończeniu na czas nieokreślony. Umowa trwała do 28.02.1974 r., kiedy to w drodze porozumienia między zakładami pracy, J. Ł. został przeniesiony do Gminnej Spółdzielni w R. gdzie pracował do czasu powołania do odbycia zasadniczej służby wojskowej tj. do 07.05.1974 r. Wykonywał prace piekarza przy wypieku pieczywa jako ciastowy i pomocnik piecowego, bo tam był jeden piec. Od 08.05.1974 r. do 22.05.1976 r. odwołujący się odbywał służbę wojskową. Wrócił do pracy 31.05.1976 r. (złożył podanie o urlop wypoczynkowy i udzielono bieżącego urlopu). Pracował do 09.07.1976 r. a od 10.07.1976 r., w drodze porozumienia między zakładami pracy, powrócił do pracy w GS SCH w S.. Zawarto z nim umowę o prace na czas nieokreślony powierzając obowiązki piekarza piecowego. W S. pracował do 15.11.1977 r. Od 22.11.1977 r. do 30.04.1979 r. został zatrudniony jako piekarz piecowy w Gminnej Spółdzielni (...) w P.. Od 01.05.1979 r. powrócił do Gminnej Spółdzielni (...) w S. w drodze porozumienia między zakładami pracy. Od 01.07.1982 r. J. Ł. pracował jako piekarz brygadzista. W okresie od 01.09.1983 r. do 28.02.1986 r. zawarł z zakładem pracy umowę o szkolenie dwóch uczniów w czasie wykonywania normalnych czynności w ramach umowy o pracę. Jako brygadzista zmianowy odpowiadał za proces wypieku pieczywa, utrzymanie w stanie gotowości produkcyjnej i racjonalne wykorzystywanie pieców i innych maszyn – zakres czynności. Jego angaż określał jego stanowisko jako piekarz piecowy – brygadzista zmianowy. W okresie od 01.07.1988 r. do 31.12.1988 r. J. Ł. korzystał z bezpłatnego urlopu, a od 01.01.1989 r. do 12.01.1989 r. kontynuował zatrudnienie na dotychczasowym stanowisku (akta osobowe odwołującego się).

Zgodnie z art. 21 ust. 1 i 2 ustawy w zw. z art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 19 grudnia 2009 r. o emeryturach pomostowych (Dz.U. z 2017 r, poz. 664) rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat. Rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Rekompensata jest odszkodowaniem za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które nie nabydą prawa do emerytury pomostowej.

Do oceny pracy wykonywanej w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze konieczne jest odwołanie się do przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, gdzie wskazano, że rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w art. 32 ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych – ust. 4 art. 32 ustawy. Przepisy dotychczasowe to Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.), dalej jako rozporządzenie. Zgodnie z § 4 rozporządzenia **pracownik**, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie

A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn oraz ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. W myśl zaś § 2 ust. 1 rozporządzenia okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Okresy pracy w szczególnych warunkach stwierdza zakład pracy na podstawie posiadanej dokumentacji – w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia, lub w świadectwie pracy. Zaświadczenie zakładu pracy powinno potwierdzać charakter i stanowisko pracy w poszczególnych okresach oraz inne okoliczności, od których uzależnione jest przyznanie emerytury.

Akta osobowe odwołującego się pozwalają na jednoznaczne stwierdzenie, że przez cały czas aktywności zawodowej od 1973 r. do 12.01.1989 r. wykonywał pracę przy wypieku pieczywa. Brał udział we wszystkich pracach związanych z wypiekiem pieczywa. Jak zeznał przesłuchany w charakterze strony (k.82 i 42 akt) zasadniczo pracował jako piekarz piecowy. Do jego obowiązków należało przygotowanie pieca, wyczyszczenie pieca, zasypanie węgla, utrzymanie temperatury i wypiekanie chleba. Wykonywał też prace przy cieście. Takie czynności robił do czasu zostania brygadzystą. Wówczas przez pewien czas był piekarzem ciastowym, odpowiadał i za jakość ciasta i za wypiek. Wszystko odbywało się na jednej hali. Były w niej dwa piece 5-tonowy i 3 tonowy (zdolność produkcyjna), stoły do formowania wypieków oraz maszyny do wyrabiania ciasta. Wskazał, że między piekarzem stołowym a piecowym była taka różnica, że piekarz stołowy pomagał temu co pracował przy cieście i temu który pracował przy piecu. Piecowy trzymał łopatę a stołowy układał bochenki. Stołowy nie odpowiadał jednak za jakość pieczywa czy ciasta. Wskazał, że jak był brygadzystą to pracował przy formowaniu ciasta, choć z akt osobowych wynika, że również wówczas zatrudniony był jako piekarz piecowy. Z jego zeznań wynika, że odpowiadał za cały proces wypieku pieczywa.

Ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wywieść trzeba, że J. Ł. jako brygadzysta miał dodatkowe czynności polegające na: ponoszeniu odpowiedzialności za wyprodukowane wyroby, stan pieców i innych urządzeń, organizacji pracy załogi, dbałości o stan sanitarny zakładu. W tym miejscu podkreślić należy, że zakwalifikowanie pracy piekarza jako wykonywanej w warunkach szczególnych wynika niewątpliwie z występujących w trakcie jej wykonywania uciążliwości (w szczególności w małych i niezmechanizowanych piekarniach), związanych z niekorzystnymi warunkami mikroklimatycznymi (temperatura na stanowisku pracy), znacznym zakresem fizycznych prac, pracą na zmiany, zapyleniem z powodu mąki.

W orzecznictwie przyjmuje się, że przewidziane w art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS prawo do emerytury w niższym, niż określony w art. 27 tej ustawy, wieku emerytalnym jest ściśle związane z szybką utratą zdolności do zarobkowania z uwagi na szczególne warunki lub szczególny charakter pracy. Praca taka, świadczona stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku, przyczynia się do szybszego obniżenia wydolności organizmu, stąd też wykonująca je osoba ma prawo do emerytury wcześniej niż inni ubezpieczeni. Nie jest dopuszczalne uwzględnienie do okresów pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy innych równocześnie wykonywanych prac w ramach dobowej normy czasu pracy, które nie oddziaływały szkodliwie na organizm, chyba, że inne równocześnie wykonywane prace stanowią integralną część większej całości, dającej się zakwalifikować pod określoną pozycję załącznika do Rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnym warunkach lub w szczególnym charakterze bądź też, że czynności wykonywane w warunkach nienarażających na działanie czynników szkodliwych dla zdrowia mają charakter incydentalny, krótkotrwały czy uboczny.

Odwołujący pracując jako piekarz brygadzysta zmianowy brał bezpośredni udział we wszystkich etapach procesu technologicznego, polegającego na wypieku pieczywa. Dodatkowo wykonywał czynności brygadzisty, polegające na kontroli pracy piekarzy pracujących na zmianie oraz ponosił odpowiedzialność za jakość wyprodukowanych wyrobów, co nie stoi na przeszkodzie uznaniu, że odwołujący pracował stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przy wypieku pieczywa. Nie zmienia tego fakt szkolenia dwóch uczniów w trakcie pracy. Szkolenie polegało bowiem na praktycznym

pokazywaniu uczniom czynności związanych z wypiekiem pieczywa tj jak uformować chleb, skrócić chałkę, jak wkładać produkt do pieca. Na czterech piekarzy na porannej zmianie było dwóch uczniów, którzy razem z nimi pracowali. W pierwszym roku pomagali przy piecach tj. uczyli się formować chleb i wkładać do pieca, ale w drugim roku nauki już obsługiwali piece. W trzecim roku wykonywali wszystko to co piekarze. Jak wynika z umowy o szkolenie uczniów odwołujący się nie miał zmniejszonego zakresu czynności i szkolenie praktyczne wykonywał w trakcie realizowania swoich obowiązków.

Na temat pracy w warunkach szczególnych brygadzisty – ciastkarza wypowiedział się Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z 27.11.2017 r. III AUa 335/17 twierdząc, że taką pracę należy zakwalifikować do pracy w warunkach szczególnych. Natomiast Sąd Najwyższy w wyroku z 11.10.2017 r. III UK 202/16 stwierdził, że zawarte w wykazie A do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) dział X, poz. 11 określenie „prace przy wypieku pieczywa” należy rozumieć w ten sposób, że jego zakresem objęte są zarówno czynności przygotowawcze do wypieku, takie jak pobranie mąki, jej ważenia, wyrabiania i formowania ciasta, jak i czynności podejmowane na etapie wypieku pieczywa w piecu, a więc wkładanie uformowanego ciasta do pieca, pieczenie i wyjmowanie pieczywa z pieca. Za takim rozumieniem wskazanego sformułowania przemawia ponadto użycie w nim przyimka „przy”, który łączy z „wypiekiem pieczywa” związane z nim czynności poprzedzające i przygotowawcze. Sąd Najwyższy wskazał, że wykładnia przepisów określających prace w szczególnych warunkach nie może być rozszerzająca. Jednak nie może być też zawężająca, jeśli nie wykracza poza treść prawa, zwłaszcza tą gramatyczną (literalną). Znalazło to odbicie w wielu orzeczeniach zwłaszcza w aspekcie takiej samej funkcji i znaczenia przyimka „przy w regulacjach z wykazu A, wymieniających prace w szczególnych warunkach (przykładowo praca „przy spawaniu” - dział XIV, poz. 12 albo „przy uboju zwierząt” - dział X, poz. 8). Zwrócono uwagę, że nie chodzi tylko o czynność główną (czyli spawanie, ubój), gdyż znaczenie mają także czynności funkcjonalnie powiązane i konieczne do wykonania czynności głównej. W przeciwnym razie regulacje wykazu A byłyby w istocie bezprzedmiotowe, bo pracą w szczególnych warunkach byłoby samo wkładanie i wyjmowanie pieczywa z pieca (samo spawanie, sam ubój) - zob. wyrok Sądu Najwyższego z 9 lutego 2017 r., III UK 71/16. Znaczenie przyimka „przy” znajduje podsumowanie w wyroku Sądu Najwyższego z 15 marca 2017 r., I UK 120/12, którego rozstrzygnięcie ujęto syntetycznie w następującej tezie - Określenie „prace przy wypieku pieczywa” należy rozumieć w ten sposób, że jego zakresem objęte są zarówno czynności przygotowawcze do wypieku takie jak pobranie mąki, jej ważenia, wyrabiania i formowania ciasta, jak i czynności podejmowane na etapie wypieku pieczywa w piecu, a więc wkładanie uformowanego ciasta do pieca, pieczenie i wyjmowanie pieczywa z pieca. Za takim rozumieniem wskazanego sformułowania przemawia ponadto użycie w nim przyimka „przy”, który łączy z „wypiekiem pieczywa” związane z nim czynności poprzedzające i przygotowawcze. W uzasadnieniu wyroku wskazano, iż Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie wielokrotnie prezentował pogląd, że dokonując oceny warunku stałej pracy na stanowisku wymienionym w załączniku do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r., należy mieć na uwadze również czynności przygotowawcze, które wiążą się z wykonaniem danej pracy (procesem technologicznym) (wyroki: z 10 lutego 2012 r., II UK 125/11 (OSNP 2013 nr 1- 2, poz. 18), z 27 stycznia 2012 r., II UK 103/11 z 6 sierpnia 2013 r., II UK 9/13 oraz z 25 marca 2014 r., I UK 335/13. W konsekwencji nie jest uprawnione, w ocenie SN, zawężenie wykładni przepisów tylko do czynności samego wypieku. Sąd rozstrzygający niniejszą sprawę podziela w pełni to stanowisko.

W konsekwencji, Sąd uznał odwołującemu się za pracę w warunkach szczególnych następujące okresy:

1. Od 07.05.1973 r. do 28.02.1974 r. – zatrudnienie w Gminnej Spółdzielni (...) w S. – 9 miesięcy i 25 dni ;
2. Od 01.03.1974 r. do 07.05.1974 r. - zatrudnienie w Gminnej Spółdzielni (...) w R. – 2 miesiące i 7 dni;
3. Od 31.05.1976 r. do 09.07.1976 r. - zatrudnienie w Gminnej Spółdzielni (...) w R. (po powrocie z wojska)
4. Od 10.07.1976 r. do 15.11.1977 r. - zatrudnienie w Gminnej Spółdzielni (...) w S. – 1 rok, 4 miesiące i 7 dni;
5. Od 22.11.1977 r. do 40.04.1979 r. - zatrudnienie w Gminnej Spółdzielni (...) w P. – 1 rok 5 miesięcy i 9 dni

6. Od 01.05.1979 r. do 30.06.1988 r. - zatrudnienie w Gminnej Spółdzielni (...) w S.- 9 lat i 2 miesiące

7. od 01.01.1989 r. do 12.01.1989 r. - zatrudnienie w Gminnej Spółdzielni (...) w S. – 12 dni

Łączny okres pracy J. Ł. przy wypieku pieczywa określonej Rozporządzeniem Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) dział X, poz. 11, wyniósł **13 lat 1 miesiąc i 9 dni**.

Do okresu tego należy odwołującemu się zaliczyć okres służby wojskowej od 08.05.1974 r. do 22.05.1976 r. - **2 lata i 16 dni**. Okres taki dla żołnierza zatrudnionego przed powołaniem do czynnej służby wojskowej w warunkach szczególnych (I kategorii zatrudnienia), który po zakończeniu tej służby podjął zatrudnienie w tych samych warunkach, jest okresem pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu § 3 i 4 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Wnioskodawca zarówno przed powołaniem do odbycia służby jak i po jej odbyciu pracował w warunkach szczególnych. Służbę wojskową zakończył 22.05.1976 r. i 31.05.1976 r. powrócił do pracy.

Zaprezentowany wyżej pogląd przedstawił m.in. powiększony skład Sądu Najwyższego w uchwale z 16 października 2013 r., II UZP 6/13. W uzasadnieniu tego stanowiska, wskazano m.in., że podstawy zaliczenia okresu służby wojskowej do okresu pracy w warunkach szczególnych (szczególnym charakterze), należy poszukiwać nie tylko w przepisach normujących prawo do świadczeń, a więc obecnie w ustawie emerytalnej i rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., ale w tym zakresie znajdują zastosowanie również przepisy normujące służbę wojskową, tj. ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony RP (Dz.U. Nr 44, poz. 220 ze zm.) oraz przepisy wykonawcze do niej, w tym zwłaszcza rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin (Dz.U. Nr 44, poz. 318 ze zm.), które regulowało w sposób szczegółowy uprawnienia żołnierza, który w terminie 30 dni po zwolnieniu ze służby zgłosił powrót do zakładu pracy i w wyniku tego podjął w nim zatrudnienie. W myśl § 5 ust. 1 tego rozporządzenia żołnierzowi wlicza się czas odbywania służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym podjął zatrudnienie, w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem w tym zakładzie oraz w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub w określonym zawodzie. Z przepisów tych wynika, że - pod warunkiem w nim wskazanym - okres zasadniczej służby wojskowej jest okresem zatrudnienia na takich samych warunkach, jak przed powołaniem do tej służby. Ustawa z 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony RP (Dz.U. Nr 44, poz. 220 ze zm.) w brzmieniu obowiązującym w okresie odbywania służby wojskowej przez wnioskodawcę w art. 108 ust 1 i 3 stanowi, że czas odbywania zasadniczej lub okresowej służby wojskowej wlicza się pracownikowi do okresu zatrudnienia w zakresie wszelkich uprawnień związanych z tym zatrudnieniem, jeżeli po odbyciu tej służby podjął on zatrudnienie w tym samym zakładzie pracy, w którym był zatrudniony przed powołaniem do służby po warunkiem zachowania terminów, o których mowa w art. 106 ust. 1 lub w art. 107 ust. 1. czyli powrotu do pracy w terminie 30 dni od zakończenia służby wojskowej. Okresy odbytej służby wojskowej traktuje się tak samo, jak wykonywanie pracy, a więc zalicza się je do stażu pracy wymaganego do nabycia emerytury również w wieku obniżonym. Obowiązkiem obywatela polskiego jest obrona ojczyzny, a zakres obowiązku służby wojskowej określa ustawa (art. 85 ust. 1 i 2 Konstytucji RP). Ponadto konstytucyjna zasada demokratycznego państwa prawnego, urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej (art. 2), zasada równości wobec prawa i zakaz dyskryminacji z jakiegokolwiek przyczyny (art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji), wymuszają na gruncie Konstytucji, będącej najwyższym prawem Rzeczypospolitej Polskiej (art. 8 Konstytucji RP), ustanawianie takich regulacji ustawowych lub dokonywanie wykładni przepisów prawa powszechnie obowiązującego, które wykluczają dyskryminację i nierówne traktowanie obywateli z powodu wykonywania publicznego obowiązku obrony ojczyzny. Wyrazem tych zasad jest m.in. przepis art. 6 ust. 1 pkt 11 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, który stanowi, że okresy służby wojskowej są okresami składkowymi.

A zatem uznać należy, że odwołujący się spełnił warunek 15 lat pracy w warunkach szczególnych i jest uprawniony do uzyskania emerytury z rekompensatą, co skutkowało przyznaniem tego prawa w punkcie 3 wyroku.

Na podstawie art. 118 ustawy o e.r.f.u.s. Sąd Okręgowy stwierdził brak odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatecznych okoliczności niezbędnych do wydania decyzji o wysokości świadczenia. Ich ustalenie wymagało pogłębionego postępowania dowodowego, w tym zgromadzenia dokumentacji i posłużenia się dowodem z opinii biegłej. Wysokość świadczenia ustalono dopiero po uzyskaniu akt osobowych, którymi organ rentowy nie dysponował.

Z tych wszystkich względów orzeczono jak w wyroku.